

Opera romantyczna – Rossini

- [Opera romantyczna – Rossini](#)

Opera romantyczna – Rossini

Źródło: online-skills.

Ważne daty

1792 – narodziny Gioacchino Rossiniego w Pesaro

1810 – wystawienie pierwszej opery *La Cambiale di Matrimonio* (*Weksel małżeński*) w Wenecji

1813 – premiery oper *Tankredi* (*Tankred*) i *L'Italiana in Algeri* (*Włoszka w Algierze*) w Wenecji

1829 – wystawienie opery *Guglielmo Tell* (*Wilhelm Tell*) w Paryżu i zakończenie twórczości operowej

Scenariusz lekcji dla nauczyciela.

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.

7. Romantyzm. Uczeń:

3) wymienia kompozytorów romantyzmu i charakteryzuje ich twórczość: Gioacchino Rossini.

II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Uczeń:

1. zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych.

III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną. Uczeń:

1. wypowiada się w formie ustnej (np. dyskusja, prezentacja, debata) i/lub pisemnej (np. esej, referat) o dziełach muzycznych w oparciu o podstawową terminologię.

Nauczysz się

wskazywać różnorodności zjawisk we włoskiej muzyce operowej XIX wieku;

charakteryzować twórczość operową Rossiniego;

przedstawiać *Cyrulik sewilski* – jedną z najczęściej wykonywanych oper.

Wprowadzenie

Wiek XIX określany jest jako *złoty wiek* opery włoskiej. Biorąc pod uwagę proces przemian stylistycznych oraz wykształcania się koncepcji dramatu muzycznego (także w muzyce włoskiej) najczęściej wymienia się trzy fazy:

- pierwsze dziesięciolecia XIX w. – [opera bel canto](#),
- ok. 1840–1890 – opera i dramat Verdiego,
- od 1890 r. – opera werystyczna (a dokładniej – wprowadzenie elementów naturalizmu do dzieł muzycznych).

We włoskiej twórczości operowej pierwszych dziesięcioleci XIX w. przeważał styl bel canto (*piękny śpiew*), zapoczątkowany w późnym baroku (dzieła operowe Jerzego Fryderyka Haendla) i podjęty przez klasyków – Christopha Wilibalda Glucka i Wolfganga Amadeusza Mozarta. Twórcy oper *bel canto*, m. in. Gioacchino Rossini, Vincenzo Bellini i Gaetano Donizetti, szczególną wagę przywiązywali do wirtuozerii

wokalnej, brawurowych ozdobników, fioritur oraz przekazywania różnorodnych emocji.

Gioacchino Rossini

1

Rossini przyszedł na świat w 1792 r. w Pesaro, w rodzinie artystycznej – ojciec, Giuseppe, grał na trąbce, matka, Anna, była śpiewaczką.

Portret Gioachino (Antonio) Rossini (1792–1868), włoski kompozytor.

Źródło: Gaspard Félix Tournachon, dostępny w internecie: wikipedia.org, domena publiczna.

Gioacchino w młodości uczył się śpiewu oraz gry na waltorni i wiolonczeli, a od piętnastego roku życia rozpoczął naukę kompozycji, wypracowując warsztat także dzięki studiowaniu partytur klasyków wiedeńskich – Josepha Haydna i Wolfganga Amadeusza Mozarta. W roku 1810 porzucił edukację, by uczestniczyć w wystawieniu w Wenecji swej opery *Weksel małżeński*. Choć opera ta została przyjęta bez większego entuzjazmu, Rossini rozpoczął karierę kompozytorską. Po stworzeniu grand opery *Wilhelm Tell* w 1828/1829 roku, na niemal czterdzieści lat zamilkł, by u schyłku życia skomponować *Stabat Mater* oraz *Małą mszę uroczystą*. Rossini zmarł niedaleko Paryża w 1868 r.

O kompozytorze tym emfaticznie wypowiadał się rozmiłowany w operze muzykolog Jarosław Mianowski:

Geniusz i szarlatan. Bożyszcze salonów i mizantrop. Asceta i sybaryta. Tytan pracy i leń. Okaz psychicznej równowagi i neurastenik. Uosobienie wewnętrznej sprzeczności. Historia potraktowała go najokrutniej, jak mogła, sprowadzając jego twórczość do mieniającej się kolorami bańki mydlanej. Utożsamiając Wielkiego Artystę z młodzieńczym, pełnym werwy Cyrulikiem sewilskim oraz bitą śmietaną, którą wymyślił Rossini – mistrz kuchni. Tymczasem dziś mało kto pamięta, że Rossini to nie tylko twórca Cyrulika i kilku innych, nieco już mniej popularnych oper buffa [...], lecz także kilkudziesięciu oper poważnych [...], a także sporej liczby drobniejszych kompozycji wokalnych [...] oraz instrumentalnych [...]. Większość tych utworów – często znakomitych – czeka jeszcze na swoje odkrycie. Czy kiedyś to nastąpi?

Twórczość operowa Rossiniego

Gioacchino Rossini pozostawił po sobie trzydzieści dziewięć dzieł operowych, a jego talent rozbrzmiał szczególnie na gruncie oper komicznych (opery buffa).

Pierwszymi operami, które przyniosły Rossiniemu rozgłos były: opera poważna ([opera seria](#)) *Tankred* i opera komiczna ([opera buffa](#)) *Włoszka w Algierze* (wystawione w 1813 r.). Wystawiony trzy lata później *Cyrulik sewilski* oparty na sztuce komediowej Pierre'a Beaumarchais, obecnie najbardziej znana opera Rossiniego, początkowo nie zdobył uznania publiczności. Krótko po rzymskiej premierze wystawiony został jednak z sukcesami na większości scen europejskich.

1

Gran Teatro La Fenice – teatr operowy w Wenecji, jego nazwa nawiązuje do mitycznego feniksa, który według wierzeń odradzał się z popiołów. Feniks jest również symbolem tego teatru.

W teatrze La Fenice w 1813 r. miała swą premierę opera *Tankred*, która przyniosła Rossiniemu sławę.

Źródło: *Teatr La Fenice. Wenecja*, dostępny w internecie: [wikimedia.org](https://www.wikimedia.org/), licencja: CC BY 4.0.

W 1815 r. kompozytor podpisał kontrakt zobowiązujący go do pisania dwóch oper rocznie, w wyniku którego powstało 20 dzieł, m. in. *Kopciuszek*, *Sroka złodziejka*, *Otello*, *Armida*, *Mojżesz w Egipcie*, *Mahomet II*, *Semiramida*.

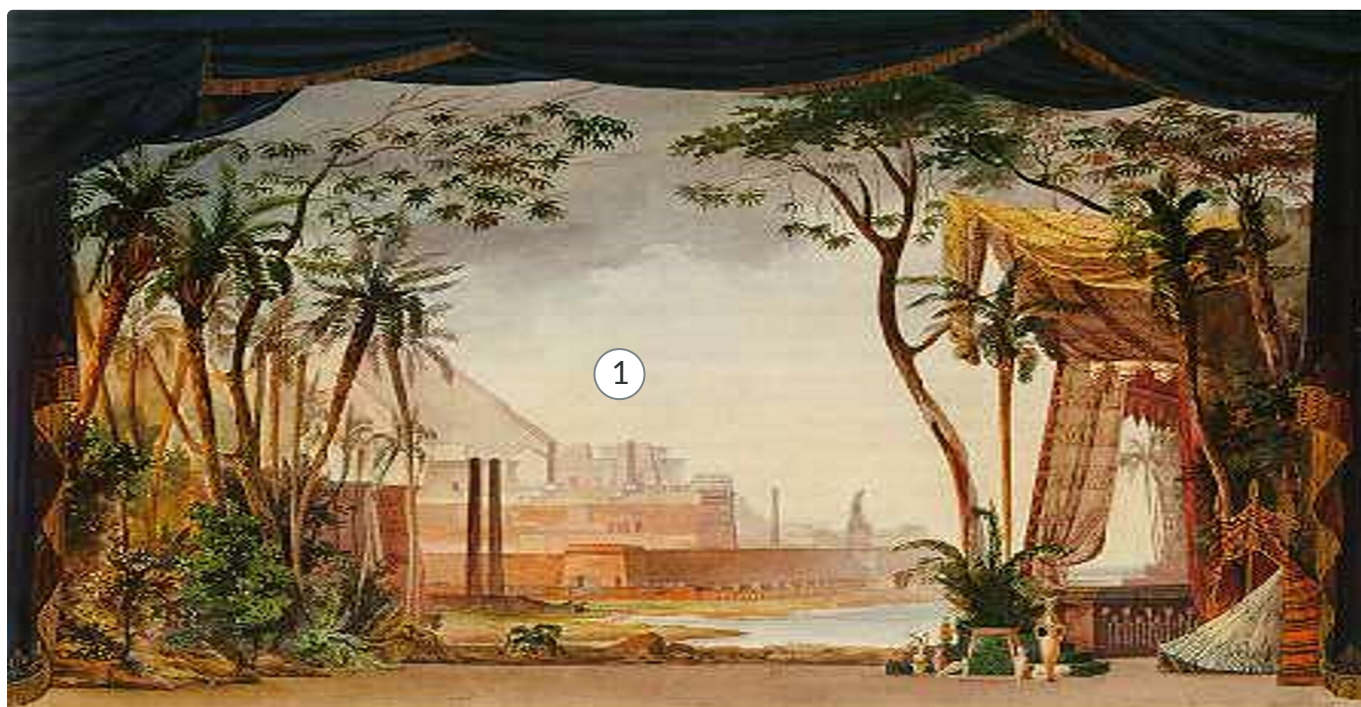
Pod koniec lat dwudziestych XIX w. skomponował dla sceny paryskiej operę *Wilhelm Tell* opartą na dramacie Friedricha Schillera – swoje ostatnie dzieło operowe. Decyzję o zakończeniu pisania oper skomentował kompozytor słowami: *Wszyscy pracują dla trzech rzeczy: sławy, złota i przyjemności. Sławę już mam, złota mi nie trzeba, a przyjemności już dawno mnie znudziły...*

Rossini początkowo kontynuował założenia opery klasycznej przejmując rozwiązania Wolfganga Amadeusza Mozarta w zakresie opery komicznej (m. in. rozbudowane finały zróżnicowane pod względem tempa i ekspresji). Jako że jego opery nawiązywały

do XVIII-wiecznego języka muzycznego, nazywano go nawet *włoskim Mozartem* (określenie Stendhala – wielbiciela oper Rossiniego).

Z kolei opery pisane z myślą o scenie paryskiej, przesycone są cechami charakterystycznymi dla francuskiej opery grand (operowanie potężnymi, rozbudowanymi scenami zbiorowymi z udziałem chóru).

Zarówno opery włoskie jak i francuskie cechuje szczególne wyeksponowanie koloratury i kantyleny. Soliści w operach Rossiniego muszą popisać się wirtuozerią wokálną (przyrównywaną do cyrkowych akrobacji) oraz perfekcyjną śpiewną frazą. Przywołajmy raz jeszcze Jarosława Mianowskiego: *melodia pławi się [...] w powodzi koloratur, a miarą wielkości śpiewaka staje się [...] umiejętne pokonanie technicznych trudności, by owa powódź nie zniweczyła czysto muzycznego piękna*. Wszelkie tzw. efekty zewnętrzne są bowiem podporządkowane akcji opery i przeżyciom bohaterów.

1

Mojżesz w Egipcie (wł.: *Mosé in Egitto*) – azione tragico-sacra – opera Gioacchina Rossiniego w trzech aktach, do której libretto napisał Andrea Leone Tottola, jej premiera miała miejsce w Neapolu 5 marca 1818 roku.

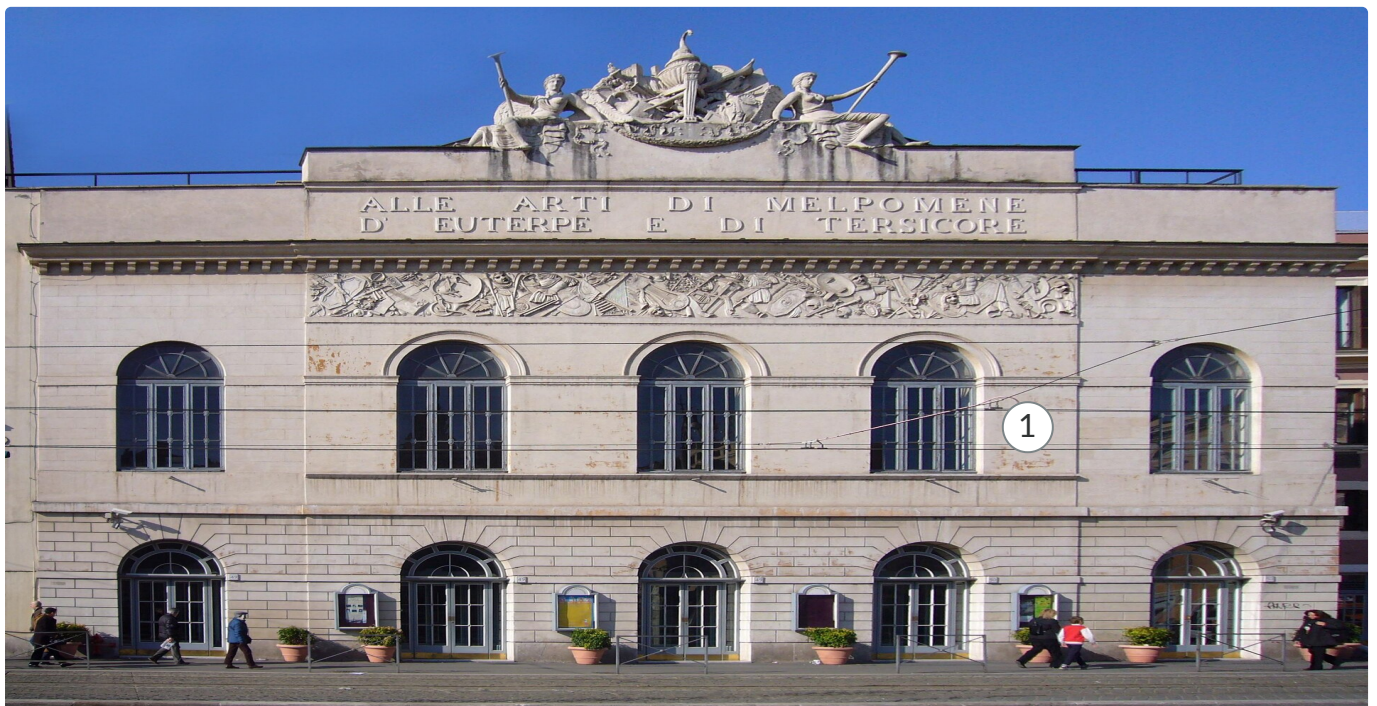
Scenografia do opery „Mojżesz w Egipcie”, 1827

Źródło: dostępny w internecie: [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Scenografia_do_opery_Mos%C3%A9_in_Egitto_1827.jpg), domena publiczna.

Dzieła sceniczne Gioacchino Rossiniego wykonywane są na całym świecie. W repertuarze teatrów operowych najczęściej goszczą: *Cyrulik sewilski*, *Kopciuszek*, *Włoszka w Algierze*, *Turek w Italii*, *Sroka złodziejka*, czy *Podróż do Reims*. Równie często podczas gal wokalnych bądź jako część koncertów symfonicznych grywa się uwertury do dzieł operowych Rossiniego.

Cyrulik sewilski

Opera buffa *Cyrulik sewilski* powstała w 1816 roku. Autor libretta Cesare Sterbini oparł swoją historię na sztuce Pierre'a Baumarchais'go. Trudno dziś określić, ile czasu zajęło Rossiniemu zrealizowanie zamówienia, na jakie w podpisanej umowie miał miesiąc... Najbardziej optymistyczne teorie wskazują, że opera została napisana w osiem dni, Rossini przyznawał się Fetisowi, że zajęło mu to dwanaście dni, zaś Wagnerowi – że trzynaście. Wydaje się jednak, że sporządzenie kompletnej obszernej partytury (ok. 600 stron) prawdopodobnie trwać musiało nieco dłużej.

1

Teatro Argentina – teatr operowy w Rzymie otwarty w roku 1732.

Źródło: opracowanie: online skills sp. z o.o., *Teatro Argentina – teatr operowy w Rzymie otwarty w roku 1732*. Nazwa pochodzi od lokalizacji - placu Largo di Torre Argentina., dostępny w internecie: wikimedia commons, domena publiczna.

Premiera *Cyrulika* miała miejsce w lutym 1816 r. w Rzymie (Teatro Argentina) i okazała się jednym z większych skandali w historii opery. Plotki głosiły, iż Don Basilio potknął się na scenie rozbijając nos, że w budynku opery zabłąkał się kot miauczący żałośnie podczas przedstawienia, hrabia Almaviva, wykonujący miłosną cavatinę, wyszedł na scenę z rozstrojoną gitarą, którą dostrajał w trakcie przedstawienia wywołując salwy śmiechu. Wszystkie te incydenty podobno były sprawką zwolenników twórcy pierwszej wersji *Cyrulika* autorstwa Giovanniego Paisiella.

Jednakże publiczność już podczas drugiego przedstawienia odkryła, że wersja Rossiniego przewyższała Paisiella i w krótkim czasie *Cyrulik* Gioacchina Rossiniego stał się jednym z najpopularniejszych dzieł operowych na świecie.

Rossini często konstruował arie w swych operach zderzając odcinek liryczny, kantylenowy, utrzymany w spokojnym rytmie i umiarkowanym tempie z przepełnioną biegnikami, wirtuozowską szybką częścią popisową. Ta dwuczęściowa budowa arii determinowana była konstrukcją tekstu słownego – w pierwszej części arii mowa była o przeżyciach wewnętrznych, druga zaś odnosiła się do konieczności podjęcia różnorodnych działań. Posłuchajcie arii hrabiego Almavivy oraz cavatiny wykonywanej przez Rozyne...

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DRa9yb6Mr>

Gioacchino Rossini, „Cyrulik sewilski”, aria hrabiego Almavivy z towarzyszeniem fortepianu, AMFN, CC BY 3.0

Utwór muzyczny: Gioacchino Rossini, *Cyrulik sewilski*, aria hrabiego Ecco Ridente. Kompozycja ma umiarkowane tempo. Wykonywana jest przez tenora przy akompaniamencie fortepianu. Cechuje ją tkliwy, emocjonalny charakter.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DRa9yb6Mr>

Gioacchino Rossini, „Cyrulik sewilski”, cavatina Rozyne, AMFN, CC BY 3.0

Utwór muzyczny: Gioacchino Rossini, *Cyrulik sewilski*, cavatin Rozyne. Kompozycja ma umiarkowane tempo. Wykonywana jest przez głos żeński przy akompaniamencie fortepianu. Cechuje ją dramatyczny, emocjonalny charakter z licznymi obiegnikami.

Tekst cavatiny w polskim tłumaczeniu dostępny na [stronie](#).

Humorystyczne crescendo

1

Brawurowym przykładem subtelności i dowcipu Gioacchino Rossiniego oraz doskonałego opanowania mechanizmu jakim jest orkiestra, jest tzw. aria o plotce zaczynająca się słowami Plotka... ona jest wietrzykiem. Wprowadzona jest ona w drugiej odsonie pierwszego aktu *Cyrulika sewilskiego*, kiedy Bartolo i Don Basilio szukają najlepszego sposobu na oczernienie zalotnika Rozyny – hrabiego Almavivy. Don Basilio, nauczyciel śpiewu Rozyny i przyjaciel domu, proponuje rozpuszczenie plotki porównując ją do nawałnicy zwiastowanej przez niepozorny zefirek. Rossini naśladuje muzyką rozpętnującą się zawieruchę mającą znieść Almagvę – wprowadza jeden ze swych ulubionych chwytów dramaturgicznych – crescendo. Dodaje kolejne instrumenty i potęguje dynamikę kreśląc portret żądnego zemsty niedosłego kochanka.

Źródło: *Śpiewak w kostiumie Don Basilia*, dostępny w internecie: popolosodeserto.blogspot.com, licencja: CC BY 3.0.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DRa9yb6Mr>

Gioacchino Rossini, *Cyrulik sewilski*, aria Don Basilia, z towarzyszeniem fortepianu

Źródło: online skills, licencja: CC BY 3.0.

Utwór muzyczny: Gioacchino Rossini, *Cyrulik sewilski*, aria Don Basilla. Kompozycja wykonywana jest przez bas przy akompaniamencie fortepianu. Tempo jest szybkie.

Cechuje ją żartobliwy, wesoły charakter.

Rossini... z przymrużeniem oka

Gioacchino Rossini – karykatura

Źródło: online-skills, dostępny w internecie: naxos.com, licencja: CC BY 3.0.

Pod koniec życia Rossini ujawnił niewielkich rozmiarów utwory zatytułowane *Grzechy starości*, przeznaczone na różne składy wykonawcze (od obsady solowej, po różne składy kameralne). Ich nietypowe tytuły (np. *Etiuda astmatyczna*, *Poranne preludium higieniczne*) budzą skojarzenie z XX-wiecznymi tytułami utworów ekscentrycznego Eryka Satie. Ze zbioru tego pochodzi m. in. *Humorystyczny duet dwóch kotów* (*Duetto buffo di due Gatti*) – przedziwna kompozycja, której tekst sprowadza się do powtarzanego onomatopeicznego *miau*. Niekiedy jednak podważa się autorstwo Rossiniego i za *twórcę* duetu (a tak naprawdę autora mozaikowego zestawienia fragmentów z dzieł Rossiniego) wskazuje Roberta L. Pearsalla. Miniatura ta wykonywana najczęściej podczas tzw. *lżejszych* koncertów (karnawałowych, plenerowych etc.).

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DRa9yb6Mr>

Źródło: Gioacchino Rossini, *Humorystyczny duet dwóch kotów*, oprac. online-skills, AMFN, licencja: CC BY 3.0.

Utwór muzyczny: Gioacchino Rossini, Humorystyczny duet dwóch kotów.

Kompozycja ma umiarkowane tempo. Wykonywana jest przez dwa głosy żeńskie przy akompaniamencie fortepianu. Cechuje ją humorystyczny, zabawny w skutek naśladowania miauczenia kotów, charakter.

Podsumowanie

Swymi dziełami scenicznymi Rossini, wraz z Bellinim i Donizettim, otworzył drogę koncepcji doskonalenia gatunku opery i pogłębienia dramaturgii, do czego przyczynił się Giuseppe Verdi. Ów proces przemian doprowadził ostatecznie do powstania u schyłku XIX stulecia [weryzmu](#).

Zadania

Ćwiczenie 1

Gioacchino Rossini jest przedstawicielem

- ☐ opery werystycznej
- ☐ opery grozy i szczęśliwego zakończenia
- ☐ włoskiej opery *bel canto*

Ćwiczenie 2

Zaznacz tytuły kompozycji Rossiniego:

☐ *Włoszka w Algierze*

☐ *Norma*

☐ *Łucja z Lammermoore*

☐ *Wilhelm Tell*

☐ *Wolny strzelec*

☐ *Tankred*

Ćwiczenie 3

Skąd pochodzi Humorystyczny duet kotów Rossiniego ? Zaznacz poprawną odpowiedź.

☐ uwertury do opery *Wilhelm Tell*

☐ ze zbioru kompozycji *Grzechy starości*

☐ II aktu opery *Cyrulik sewilski*

Ćwiczenie 4

Wskaż tytuły oper, które powstały w rezultacie kontraktu zobowiązującego Rossiniego do komponowania 2 dzieł scenicznych rocznie.

Kontrakt

pozostałe tytuły oper

Otello

Armida

Kopciuszek

Weksel małżeński

Cyrulik sewilski

Semiramida

Tankred

Mojżesz w Egipcie

Sroka złodziejka

Wilhelm Tell

Mahomet II

Ćwiczenie 5

Zaznacz zdania prawdziwe.

☐

Opera *Wilhelm Tell* została napisana dla sceny paryskiej.

☐

Rossini był synem prawnika i guwernantki.

☐

Aria o plotce pochodzi z pierwszej opery Rossiniego.

☐

Do grona twórców-reprezentantów nurtu *bel canto* we włoskiej operze, obok Gioacchino Rossiniego należeli Vincenzo Bellini i Gaetano Donizetti.

☐

Pierwszy wielki sukces odniosły opery Rossiniego wykonane w teatrze La Fenice w Wenecji.

Ćwiczenie 6

Wysłuchaj fragmentu muzycznego i wskaż, który z bohaterów opery **Cyrulik sewilski** wykonuje tę arię.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DRa9yb6Mr>

Gioacchino Rossini, „Cyrulik sewilski”, cavatina Rozyny, AMFN, CC BY 3.0

Utwór muzyczny: Gioacchino Rossini, Cyrulik sewilski, cavatin Rozyny. Kompozycja ma umiarkowane tempo. Wykonywana jest przez głos żeński przy akompaniamencie fortepianu. Cechuje ją dramatyczny, emocjonalny charakter z licznymi obiegnikami.

☐

Bartolo

☐

Don Basilio

☐

Rozyna

☐

Hrabia Almaviva

Ćwiczenie 7

Wskaż tytuły kompozycji, jakie po roku 1829 skomponował Rossini.

☐

Mała msza uroczysta

☐

Stabat Mater

☐

Symfonia pieśni żałosnych

Polecenie 1

Posłuchaj różnych wykonń cavatiny Rozyny *Una voce poco fa* z opery Rossiniego *Cyrulik sewilski*. Zwróć uwagę na możliwości wokalne solistek, ich umiejętności techniczne, kulturę głosu. Które z wykonń podobało się Tobie najbardziej? Uzasadnij swój wybór.

Słownik pojęć

Bel canto

Z wł. – piękny śpiew; technika wokalna i styl muzyczny polegający na eksponowaniu walorów i możliwości technicznych głosu ludzkiego.

Cavatina

Niewielkich rozmiarów arioso (uproszczona aria).

Crescendo

Określenie dynamiczne – coraz głośniej.

Fioritura

Improwizowany ozdobnik w muzyce wokalne polegający na dodawaniu do melodii dodatkowych dźwięków.

Kantylena

Rodzaj śpiewnej melodyki utrzymanej w umiarkowanym lub wolnym tempie.

Koloratura

Wymagające doskonałej techniki wokalne linie melodyczne wykonywane w bardzo szybkim tempie, przesycone różnorodnymi ozdobnikami.

Libretto

Tekst będący podstawą muzycznych dzieł scenicznych.

Opera

Wokalno-instrumentalne dramatyczne dzieło sceniczne.

Opera buffa

Opera komiczna (wł. buffone – błazen).

Opera seria

Opera poważna.

Opera grand (grand opera)

Rodzaj gatunku operowego wykształconego pod koniec XVIII w. we Francji charakteryzujący się monumentalizmem wszelkich elementów muzyczno-scenicznych.

Partytura

Zapis nutowy wszystkich mediów wykonawczych danego utworu (instrumentów i głosów).

Uwertura

Instrumentalny wstęp do większego dzieła wokально-instrumentalnego (opery, oratorium, kantaty etc.).

Weryzm

Kierunek we włoskiej operze końca XIX i początku XX w. związany z literackim naturalizmem i realizmem.

Źródło:

encyklopedia.pwn.pl

Biblioteka muzyczna

Gioacchino Rossini, „Cyrulik sewilski”, aria hrabiego Almavivy z towarzyszeniem fortepianu, AMFN, CC BY 3.0

2 Gioacchino Rossini, „Cyrulik sewilski”, cavatina Rozyny, AMFN, CC BY 3.0

3 Gioacchino Rossini, Cyrulik sewilski, aria Don Basilia, z towarzyszeniem fortepianu
Źródło: online skills, licencja: CC BY 3.0.

4 Źródło: Gioacchino Rossini, *Humorystyczny duet dwóch kotów*, oprac. online-skills, AMFN, licencja: CC BY 3.0.